

İrade imtihanımız

Hüseyin Bey: “İnsanın cüz’î irâdesi var. Bununla emeller yapıyor. Fakat cüz’î irâde Allah’ın irâdesi içinde. O zaman insan tek başına nasıl kötülük yapıyor?”

Biz gözümüzle, kulağımızla, dişimizle, tırnağımızla, başımızla, ayağımızla, malımızla, mülkümüzle, maddemizle, mânâmızla, cismimizle, ruhumuzla, sahip olduğumuz her şeyimizle Allah’ın malıyız, mülküyüz, kuluyuz, mahlûkuyuz, Allah’ın mülkü üzerinde çalışan hademeleriz.

Biz beşer olarak, ister farkında olalım, ister olmayalım, Allah’a teslim olmuş haldeyiz. Kullanımı bize bağlı bir cüz’î irâdeye sahip olmamıza rağmen. Oysa her ne kadar tercih gücü bulunan, her nefeste bu gücü kullanabilen ve gerektiğinde haram helâl demeden ve Allah’ın emir ve yasaklarını dinlemeden kendi keyfimizce yaşayabilme ayrıcalığına/bahtsızlığına sahip varlıklar olarak biliniyor olsak da, biz bu sıfatımızla birlikte ve bu sıfatımızı deli dolu kullanır halde iken de eksiksiz Allah’ın hükmüne, irâdesine, emrine, kudretine, ilmine, takdîrine ve taksimine bire bir bağlı varlıklar olduğumuz şüphe götürmez. Ne ki, biz bu bağlılığımızı bilirsek ve bizim için yapılan İlâhî taksime râzı olursak, “îmân etmiş” oluyoruz ki, bu îmân bağlılığımızı bilinçli hâle getiriyor. Bu bilinç ise beşer olarak bizi ebedî Cennet hayatına, ebedî saadete ve Allah’ın rızâsına ulaştırabiliyor.

İster îmân edelim, ister inkâr edelim, tercih yetkimizi ister teslîmiyetten yana, ister isyandan yana kullanalım; bizler, yaratılış bakımından da, hayatımızı çepeçevre saran belirli sınır duvarları bakımından da, âcizliğimizi ve fakirliğimizi de hesaba katacak olursak Allah’a eksiksiz teslîmiyet içindeyiz. Kaderimiz bizi kuşatıyor. Kaderin bizi kuşatışı ve bize çok fazla söz söyleme yetkisi vermeyişi bizim lehimize bir tecellîdir aslında. Çünkü verse, bizim onu da isyândan yana kullanacağımıza şüphe yoktur.

İyiliklerimiz kaderimizden, hasenâtımız kaderimizden, sahip olduğumuz tüm güzellikler kaderimizdendir. Yani her hoşlandığımız şey, Cenab-ı Hak’tandır. Kötülüklerimiz ise bizdendir. Bunu Cenab-ı Hak, “Sana ne iyilik gelirse Allah’tandır.

Sana ne kötülük dokunursa nefsendendir.”1 âyetiyle beyan eder.

Çünkü cüz’î irâdemiz var, yaptıklarımızı biz tercih ederek yapıyoruz, yaşadıklarımızda bizim tercih payımız var. Öyleyse iş ve eylemlerimizden, yapıp ettiklerimizden biz sorumluyuz. Allah’ın yaratıyor oluşu, bizi sorumluluktan kurtarmaz. Çünkü tercih kullanan bizleriz.

İntihar eden bir kişi bir iç yöneliş ve tercihle kendisini o sonuca doğru sürüklemiştir. Sorumluluk kendisine aittir. Fakat sorumluluk üstlenmek, Allah’ın merhametine ve rahmetine sığınamayacağımız anlamına gelmez. Tüm sorumluluklarımız için bu böyledir. Günah işleyen biziz. Cüz’î irâdemizin talebini biz fiiliyatımızla gerçekleştirmişizdir. Günah bizimdir; günahkâr olan bizizdir. Fakat diğer yandan Allah’ın merhamet kuağı açık durmaktadır. Allah’ın mağfiret şefkati bizim kendisine sığınmamızı beklemektedir. Allah’ın rahmeti bizi bağışlamayı ve günahlarımızı yok etmeyi istemektedir.2

Biz günahımızı itiraf edersek, Allah’ın bağışlamasını hak ederiz. İtiraf etmez ve “kaderimdi” dersek, bizi bağışlayacak mercîyi günah işlemekle itham etmiş oluruz. Bu tutarsız davranışımız ise, bağışlanmamızı getirmez, bilakis günahımızı artırır.

İntihar ederek ölen insanlar için de bu böyledir. Mâdem ki hayatta değillerdir. Mâdem ki, günah bildiğimiz bir şekil içinde--gerçek durumunu Allah bilir--, Allah’a teslim olmuşlardır. Mâdem ki artık af ve mağfiret talebinde bulunabilecek bir durumda değillerdir. Öyleyse onlar için biz mağfiret isteyelim, Allah’a sığınalım, Allah’ın onları affetmesini dileyelim, duâ edelim. Bu yol açıktır. Peygamber Efendimiz (asm) kendisini görmek üzere Medîne’ye gelen, fakat tutulduğu bir derdin sancısına dayanamayarak bileklerini keserek ölen bir kişiye mağfiret duâsında bulunmuştur.3

Biz intiharla ölenlere neden duâ etmeyelim ki? Cenab-ı Kâdiü’l-Hâcât bizden duâ istemektedir. Bizim duâmızı belki kabul eder ve onları günahlarından kurtarır. Neden olmasın? İntihar edenin affı neden mümkün olmasın? Takdir Allah’ın değil mi? İşi kadere verip elimizi kolumuzu bağlayıp oturmak, duâ da etmemek, bizim dinimizin getirdiği bir esas değildir.

İnsanın rızkının, ecelinin, amelinin, mutlu mu mutsuz mu olacağının kendisi ana rahmindeyken yazıldığını, insanın ömrü boyunca bu kaderini yaşadığını konu alan hadisler mevcuttur.4 Fakat;

1- Bu yazı Allah’ın ilmi nevindendir. Yani yazgı denilen “kader”, esas itibariyle Allah’ın bizimle ilgili bilgilere önceden sahip olması demektir. Allah ezelden ebede

her şeyi bilmektedir, her şeyin plân ve programını O bizzat yapmaktadır. Allah'ın bu bilgisinden hareketle biz, yaptıklarımızın sorumluluğunu üzerimizden atamayız.

2- İnsan bu tercihi cüz'î irâdesi ile yapıyor, yani kendi tercihiyle yapıyor. Öyleyse sorumluluk insana âittir.

Yoksa insan boşuna amel ediyor değildir. Hâşâ Allah zalim değildir. Fakat, insan amelini sırf gösteriş için yapmışsa, Allah için yapmamışsa, en büyük şeyler de yapmış olsa Allah makbul saymaz ve o kişiyi hesaba çeker. Oysa Allah rızâsı için yapılan küçük şeyler bile makbûliyet sebebidir.

Dipnotlar:

1- Nisâ Sûresi, 4/79,

2- Sözler, s. 427,

3- Müslim, Îmân, 49,

4- Riyâzu's-Sâlihîn, 395